

УДК 332.13

ГОБИР І.Б.^{1*}, БЕРЕЖНИЦЬКА У.Б.², БУЙ Ю.В.³

^{1*}к.е.н., доц., доцент кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, e-mail: irynagobyr@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9322-8404

² к.е.н., доц., завідувачка кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, e-mail: bi_if@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5354-8502

³ аспірантка кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, e-mail: julia03091980@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0096-2384

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Мета. Аналіз діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській області та дослідження тенденцій їх розвитку. **Методика.** Для досягнення поставленої мети використано широкий спектр загальнонаукових та спеціальних методів аналізу та синтезу, економіко-логічні методи порівняння, групування, графічний метод та інші. **Результати.** Досліджено структуру суб'єктів малого та середнього бізнесу за регіонами України. Визначено переважання кількості малих підприємств порівняно із середніми по всіх регіонах, що пояснюється легкістю реєстрації підприємницької діяльності, спрощеною системою оподаткування, меншою залежністю малих підприємств від залучення довгострокових та значних обсягів фінансових ресурсів. Показано, що кількість малих підприємств по всіх регіонах України коливається в межах 93-96,5%, а кількість середніх підприємств перебуває в межах від 3 до 7%. Проведено аналіз діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській області, який показав що відбулося зниження кількості зайнятих працівників на підприємствах малого та середнього бізнесу. Також проаналізовано витрати на оплату праці та обсяги реалізованої продукції підприємствами Івано-Франківської області, які мали стійку тенденцію до зростання у суб'єктів малого та середнього підприємництва. На основі проведеного аналізу обґрунтовано напрями економічного відновлення Івано-Франківської області щодо активізації малого та середнього бізнесу, що сприятиме підвищенню ділового клімату, залученню інвестиційних ресурсів та становленню конкурентоспроможної господарської діяльності у регіоні. **Наукова новизна.** Запропоновано науково-методологічний підхід щодо оцінювання стану суб'єктів малого та середнього бізнесу. **Практична значимість.** Результати дослідження полягають у можливості практичного використання зазначеного підходу для оцінки діяльності малих та середніх підприємств України та рекомендації щодо їх розвитку.

Ключові слова: малий і середній бізнес; підприємництво; розвиток; підприємство; інвестування.

Постановка проблеми

Розвиток малого та середнього підприємництва області є одним із факторів зростання економіки, забезпечує гнучкість та стійкість економічної системи, наближуючи її до потреб конкретних споживачів, виконуючи при цьому важливу соціальну функцію, через створення нових робочих місць та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення. Одним із базових чинників, які забезпечуватимуть позитивні структурні зміни та економічне зростання регіонів є розвиток малого та середнього бізнесу. Вищезначені суб'єкти господарювання швидко адаптуються до несприятливих змін зовнішнього середовища, створюють нові робочі місця для населення,

здійснюють значний вклад у забезпечення сталого економічного розвитку, вирізняються більшою ініціативністю у генеруванні, продукуванні та впровадженні інновацій та виступають двигуном економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам розвитку малого та середнього регіонального бізнесу, а також його інтеграції в національну економіку присвячено значну кількість досліджень. Суттєвий внесок в аналіз і оцінювання функціонування малого і середнього підприємництва, а також визначення пріоритетних напрямів державної підтримки внесли своїми працями такі науковці як Винятинська Л., Горюнов Д. [1], Гунько В., Іванюта Б., Колісніченко П.Т.,

Кравченко О., Крисак А. [2], Мірошник Р. [3], Обруч Г., Прокоп'єва У., Сидорук І. [4], Ситник Н. [5] та багато інших. Однак умови функціонування МСП суттєво змінилися внаслідок військової агресії росії, постпандемічної кризи після COVID-19, які негативно позначилися на діяльності підприємств малого і середнього бізнесу й змінили пріоритети його розвитку.

Формування цілей статті

Метою статті є аналіз стану та дослідження основних тенденцій розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській області для окреслення головних пріоритетів.

Виклад основного матеріалу дослідження

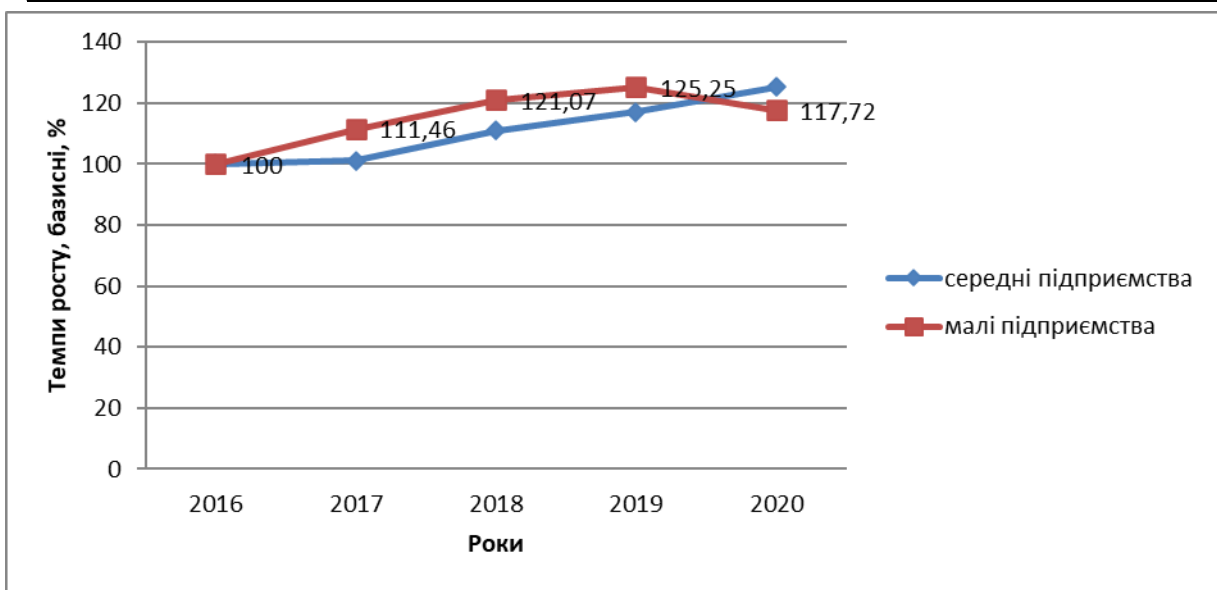
Аналізуючи кількість суб'єктів малого та середнього підприємництва за регіонами України протягом 2016-2020 рр. варто зауважити про значне перевищення кількості суб'єктів малого підприємництва порівняно з суб'єктами середнього підприємництва по всіх регіонах. Щодо Івано-Франківської області, то протягом аналізованого періоду кількість малих підприємств мала тенденцію до зростання включно до 2019 р., а в 2020 р. мало місце зниження кількості малих підприємств у порівнянні з 2019 р. на — 496 підприємств. Натомість середні підприємства мали стійку тенденцію до зростання протягом 2016-2020 рр. Суб'єкти малого підприємництва є більш чутливими до змін зовнішнього середовища, яке суттєво змінилося під впливом карантинних заходів всесвітньої пандемії Covid-19.

Аналіз структури суб'єктів малого та середнього підприємництва за регіонами України протягом досліджуваного періоду показав, що кількість малих підприємств по всіх регіонах України коливається в межах 93-96,5%, а кількість середніх підприємств перебуває в межах від 3 до 7%. Щодо структурних зрушень у Івано-Франківській області то відсоток суб'єктів малого підприємництва у 2020 р. знизився на — 0,21 у порівнянні з базовим 2016 р. та на 0,52 порівняно з попереднім 2019 р. Аналіз суб'єктів середнього підприємництва свідчить про обернену тенденцію у структурних

зрушеннях даних підприємств, зокрема протягом аналізованого періоду 2017-2019 рр. відбулося зниження відсоткової частки середніх підприємств порівняно з 2016 р., проте у 2020 р. відсоткова частка даних підприємств зросла до 4,46%, що на — 0,26 більше у порівнянні з базовим 2016 р. та на — 0,52 порівняно з 2019 р. Суб'єкти середнього підприємництва в досліджуваній області виявилися стійкішими до наслідків пандемії, також на зростання відсотка вплинуло зменшення кількості суб'єктів малого підприємництва.

Загалом варто відмітити, що суттєве переважання кількості малих підприємств порівняно із середніми по всіх регіонах України пояснюється легкістю реєстрації підприємницької діяльності, спрощеною системою оподаткування, меншою залежністю малих підприємств від залучення довгострокових та значних обсягів фінансових ресурсів.

Аналізуючи темпи росту малого та середнього підприємництва по всіх регіонах України слід зазначити, що у 2020 р. кількість малих підприємств порівняно з базовим 2016 р. збільшилася по всіх регіонах, окрім Донецької та Луганської областей (рис. 1). Наслідком даної ситуації є затяжний конфлікт із російською Федерацією який розпочався у 2014 р., що негативно вплинув на розвиток МСП в даних регіонах. Проте, варто зазначити, що порівнюючи обсяги малого підприємництва 2020 р. з попереднім 2019 р. зафіксовано зменшення кількості малих підприємств у більшості регіонів України, незначний приріст відбувся у Закарпатській — 104,33%, Львівській — 102,27%, Рівненській — 101,23%, Тернопільській — 100,83% та Харківській — 100,49% областях. У Івано-Франківській області відсоток зниження склав — 6,01%. Щодо середніх підприємств то темпи зниження були дещо нижчими порівняно з малими підприємствами, однак у більшості регіонів також зафіксовано спадну тенденцію. Зростання кількості суб'єктів середнього підприємництва порівняно з ланцюговим 2019 р. відбулося у Житомирській — 102,27%, Закарпатській — 101,74%, Запорізькій — 100,46%, Івано-Франківській — 107,10%, Луганській — 11,38%, Миколаївській — 100,7% та Чернівецькій — 106,28% областях.

Рис. 1. Базисні темпи росту суб'єктів малого та середнього підприємництва за регіонами
Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

Таким чином, підсумовуючи вище викладений матеріал, слід зазначити, що основними причинами, які негативно вплинули на зменшення кількості суб'єктів малого підприємництва протягом 2018-2020 рр. є затяжна ситуація спричинена всесвітньою пандемією, внаслідок запровадження карантину. Малі підприємства починали зазнавати фінансових втрат вже через 2-3 місяці від початку фінансової кризи. Значне зменшення у більшості регіонів країни кількості малих підприємств мало негативний вплив на економічну ситуацію в країні загалом.

Щодо Івано-Франківської області, то більшість власників малих та середніх підприємств зафіксували зменшення доходів у весняні місяці 2019 р., також мало місце звільнення працівників через неможливість виплачувати заробітну плату. Додатковим навантаженням на діяльність області стало також зростання соціальних виплат внаслідок ситуації що склалася.

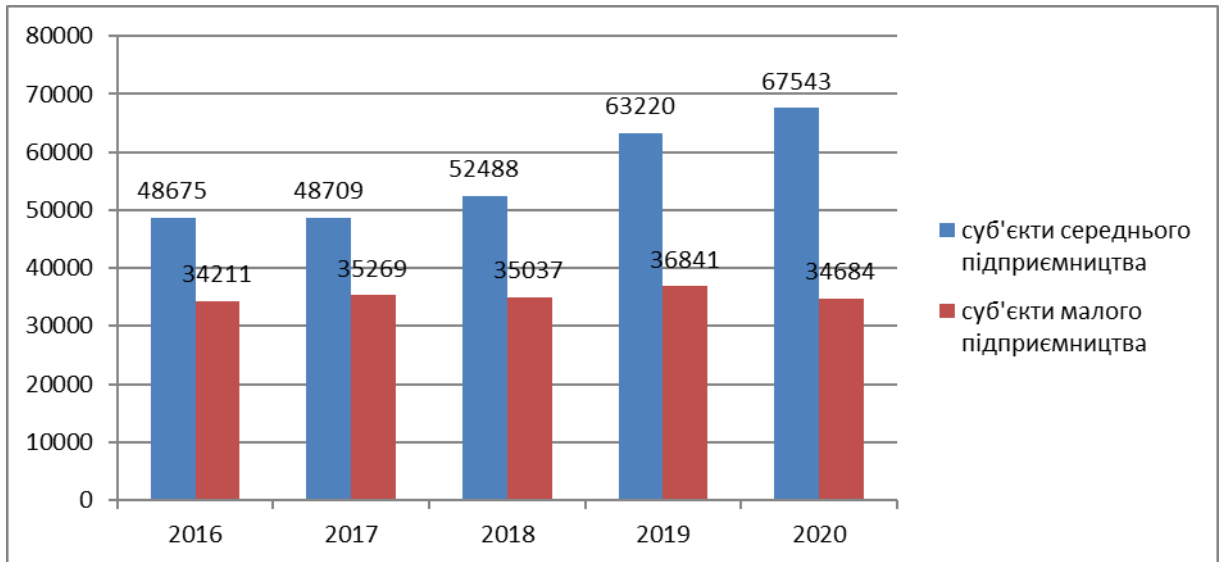
Оскільки дані окремих видів діяльності не оприлюднюються з метою забезпечення виконання Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації, динаміку показників діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва було розраховано за загальними показниками.

Аналізуючи дані діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва за

видами економічної діяльності щодо кількості зайнятих працівників варто звернути увагу на скорочення кількості працівників у 2020 р., порівняно з 2019 р. зокрема зниження чисельності відбулося у таких галузях як сільське, лісове та рибне господарство; будівельна; оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; професійна, наукова та технічна діяльність; освіта (рис. 2).

Загалом протягом періоду 2016-2020 рр. скорочення чисельності зайнятих осіб відбулося у 2017 р. та 2020 р. порівняно з базовим 2016 р. До галузей в яких відбулося зростання чисельності зайнятих осіб у 2020 р. належать промисловість; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування та охорона здоров'я та надання соціальної допомоги.

Щодо діяльності суб'єктів середнього підприємництва то протягом 2016-2020 рр., відбувся приріст кількості зайнятих працівників на досліджуваних підприємствах. Проте у 2020 р. порівняно з попереднім 2019 р. в розрізі окремих галузей, скорочення чисельності зайнятих відбулося у промисловості та будівництві, а доволі значний приріст зафіксовано у галузі мистецтва, спорту, розваг та відпочинку.

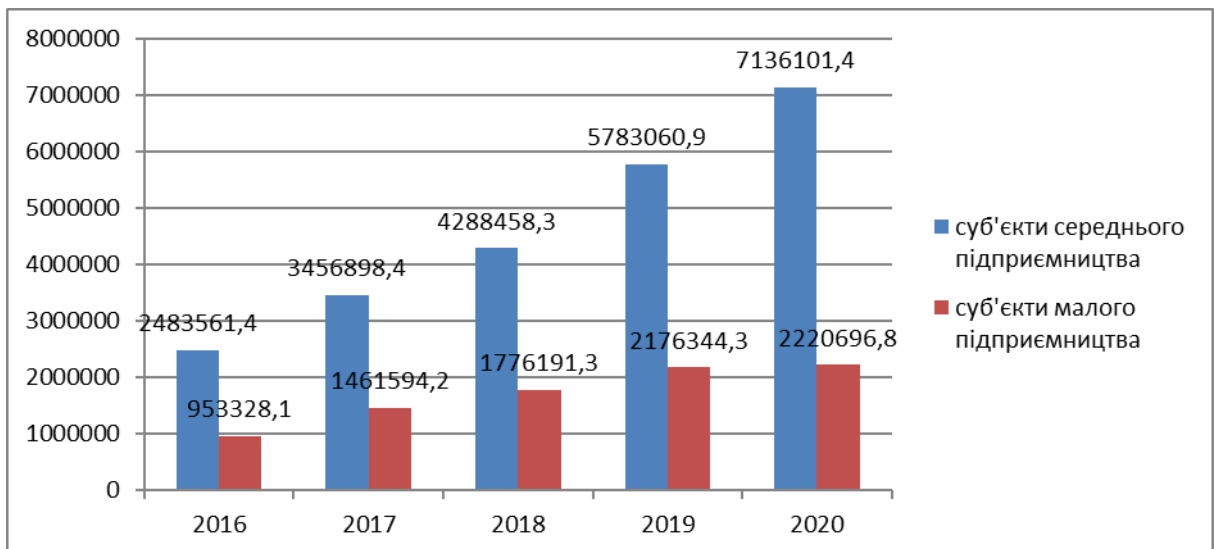

Рис. 2. Кількість зайнятих працівників на підприємствах за їх розмірами за видами економічної діяльності, осіб

Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

Аналіз витрат на оплату праці на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на середні та малі показав приріст витрат у суб'єктів середнього

та малого підприємництва протягом досліджуваного періоду (рис. 3).

Рис. 3. Витрати на оплату праці на підприємствах за видами економічної діяльності з розподілом на середні та малі, тис. грн.

Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

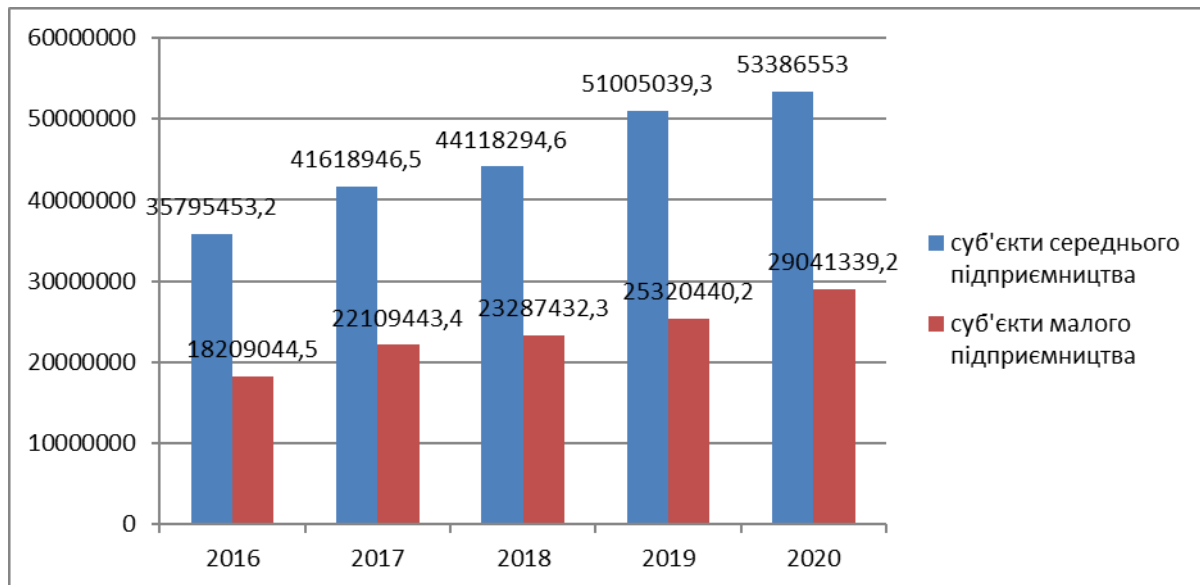
В розрізі окремих галузей зменшення оплати праці відбулося у суб'єктів малого підприємництва які належать до галузей будівництва, оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і

мотоциклів та освіти, при цьому значно зросли витрати на оплату праці у сфері охорони здоров'я та наданні соціальної допомоги.

Скорочення оплати праці у суб'єктів середнього підприємництва відбулося у сфері будівництва та оптової і роздрібно торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, приріст витрат зафіксовано у сфері охорони здоров'я та наданні соціальної допомоги.

Аналіз обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності

показав стійкий приріст даного показника протягом 2016-2020 рр. у суб'єктів малого та середнього підприємництва (рис. 4). Аналіз окремих галузей свідчить про зниження обсягів реалізованих послуг у лише галузі освіти для суб'єктів малого підприємництва, щодо діяльності суб'єктів середнього підприємництва то тут спостерігаємо приріст показника у всіх галузях, які навели свої показники.

Рис. 4 — Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності, тис. грн

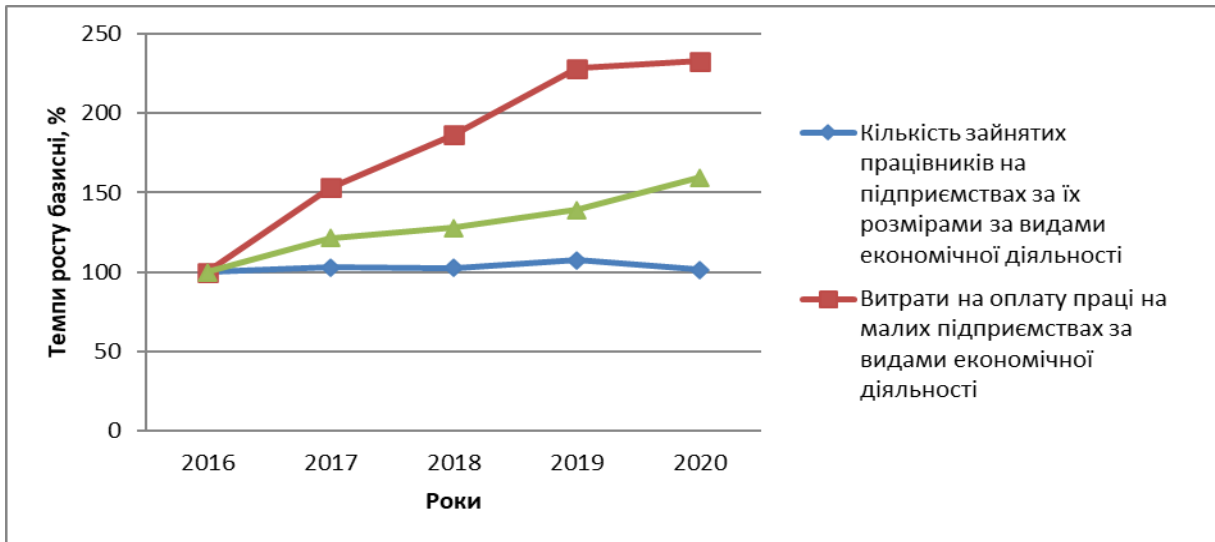
Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

Аналіз динаміки загальних показників діяльності суб'єктів малого підприємництва показав зниження кількості зайнятих працівників на підприємствах у 2018 р. порівняно з попереднім 2017 р. на 0,66%, зниження кількості працюючих також відбулося у 2020 р. порівняно з попереднім 2019 р. на 5,85%. Щодо діяльності суб'єктів середнього підприємництва то протягом досліджуваного періоду спостерігаємо зростання кількості зайнятих працівників.

Аналізуючи динаміку витрат на оплату праці вищезначених суб'єктів господарювання варто відмітити приріст заробітної плати протягом усього періоду 2016-2020 рр., найбільший приріст витрат на оплату праці у суб'єктів малого підприємництва спостерігаємо у 2020 р. порівняно з базовим 2016 р., зокрема він склав 132,94%, щодо суб'єктів середнього

підприємства то найбільший приріст спостерігаємо також у 2020 р. відносно базового і він складає — 187,33%.

Динаміка обсягів реалізованої продукції (товарів, послуг) малих та середніх підприємств показала стійку тенденцію до збільшення величини реалізованої продукції, найбільший приріст даного показника у суб'єктів малого підприємництва відбувся також у 2020 р. порівняно з базовим і склав — 59,49%, у суб'єктів середнього підприємництва також найбільший приріст показника відбувся у 2020 р. порівняно з базовим і становить — 49,14%. Варто зазначити, що ланцюгові прирости даного показника хоча і збільшуються, проте відсоток зростання є значно нижчим.

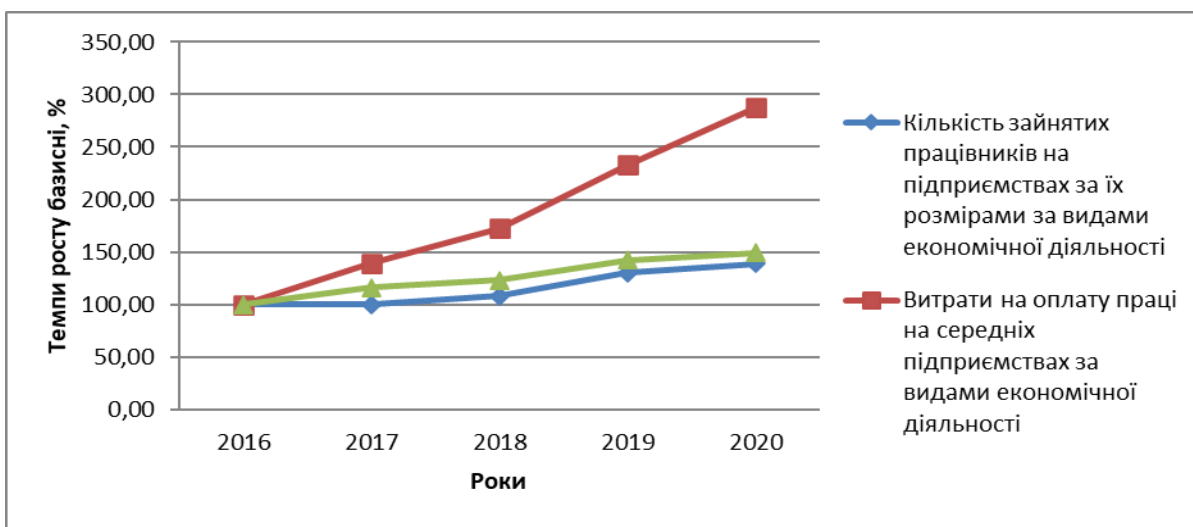

Рис. 5. Динаміка показників діяльності суб'єктів малого підприємництва

Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

Важливою складовою малого і середнього підприємництва є туристична галузь без, якої неможливий ефективний розвиток регіонів країни. Ефективний розвиток туристичної галузі в Україні та окремих регіонах неможливий без оцінки зв'язків між різними чинниками та результативними показниками. Основним етапом прогнозування розвитку туристичної галузі регіонів є виявлення взаємовпливу зовнішніх соціально-економічних факторів за допомогою кореляційно-регресійної моделі, яка здійснюється шляхом статистичного аналізу соціально-економічних показників регіонів країни [9].

Зважаючи на сформовані передумови розвитку малого та середнього підприємництва в Івано-Франківській громаді, було анонсовано проєкт, в межах реалізації заходів якого буде створено Центр креативної економіки і сталого розвитку для бізнесу на базі діючого бізнес-інкубатора; ключовими пріоритетами Центру є: 1) Креативна економіка і розвиток креативного підприємництва. 2) Зелена економіка і сталий розвиток. 3) Діджиталізація бізнесу і формування моделей масштабування розвитку [10, 677].

Рис. 6. Динаміка показників діяльності суб'єктів середнього підприємництва

Джерело: розраховано авторами з використанням даних [6]

Висновки

Проведений аналіз діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва у Івано-Франківській області показав зниження кількості зайнятих працівників на підприємствах малого та середнього бізнесу, основними причинами, які вплинули на зниження даного показника є пандемія коронавірусної хвороби 2019 року спричинена SARS-CoV-2. Незважаючи на поступове відновлення діяльності у 2020 р. суб'єктів малого та середнього підприємництва наслідки пандемії були відчутними навіть у 2021 р. що і вплинуло на зниження кількості зайнятих працівників, оскільки підприємства змушені були відновлювати свою діяльність за умов жорсткої економії витрат на сировину, матеріали та оплату праці.

Аналіз витрат на оплату праці протягом аналізованого періоду мав стійку тенденцію до зростання у суб'єктів малого та середнього підприємництва, однак варто відмітити що дане зростання частково залежить від інфляційних процесів в Україні, які є наслідком пагубного впливу пандемії на світову економіку загалом. Попри зниження кількості малих підприємств в області витрати на оплату праці даних суб'єктів господарювання зростали, щодо суб'єктів середнього підприємництва то протягом 2018-2020 рр. відбувся приріст даних підприємств, які виявилися стійкішими до турбулентних змін екзогенного середовища, це обумовлено специфікою діяльності даних суб'єктів господарювання в Івано-Франківській області, зокрема тут зосереджено виробництво електроенергії, видобування енергетичних матеріалів, хімічне і нафтохімічне виробництво, деревообробка, виробництво будматеріалів та машинобудування.

Динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами області протягом досліджуваного періоду також мала стійку тенденцію до зростання. Так, загалом у 2021 році порівняно з попереднім 2020 р. загальні обсяги реалізованої продукції

(товарів, послуг) підприємствами області зросли на 5,0 %, що в абсолютному вираженні склало 126,4 млрд. грн. Частка у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого та середнього підприємництва на початок 2021 року склала 65,1 %, що на 1,7% більше порівняно з 2020 р. Щодо структури реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємствами Івано-Франківської області виготовлено на 44,0% обсягів, що у натуральному вираженні склало 55,6 млрд. грн. Зокрема оптової та роздрібної торгівлі, автотранспортних засобів та мотоциклів – 31,6 % (39,9 млрд грн); сільського, лісового та рибного господарства – 7,8 % (9,8 млрд грн); транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 5,5 % (близько 7,0 млрд грн); будівництва – 4,7 % (5,9 млрд грн) [8]. Попри те, що динаміка обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) зростала і це свідчить про ефективність та відновлення господарської діяльності області, однак, не варто нівелювати при цьому вплив інфляційних процесів, які також мали вплив на збільшення ціни реалізованої продукції, при збереженні її якості, також доцільно зазначити що в окремих видах економічної діяльності в області відбулося зниження даного показника.

Підбиваючи підсумки, варто відмітити позитивну тенденцію до зростання показників у крайніх роках довоєнного періоду (2020-2021 рр.). Це в свою чергу свідчить, що, незважаючи на постійне зростання рівня зовнішньої міграції, інфляційні процеси в державі, збройний конфлікт в Україні, а також наслідки, спричинені всесвітньою пандемією, область продовжує успішно розвиватися. Одним із напрямів економічного відновлення регіону в цілому є активізація малого та середнього бізнесу, що сприятиме підвищенню ділового клімату, залученню інвестиційних ресурсів та становленню конкурентоспроможної господарської діяльності.

HOBYR I.^{1*}, BEREZHNYTSKA U.², BUI YU.³

1* PhD of Economic Sciences, Associate Professor of Applied Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, e-mail: irynagobyr@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9322-8404

2 PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Head of Applied Economy Department, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, e-mail: bi_if@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5354-8502

3 Graduate student of the Department of Applied Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, e-mail: julia03091980@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-0096-2384

TRENDS OF THE SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESS DEVELOPMENT IN IVANO-FRANKIVSK REGION

The purpose. Analysis of the activities of small and medium-sized enterprises in the Ivano-Frankivsk region and the study of their development trends. **Methods.** To achieve the goal, a wide range of general scientific and special methods of analysis and synthesis, economic and logical methods of comparison, grouping, graphic method and others were used. **The results.** The structure of small and medium-sized business entities by region of Ukraine was studied. The predominance of the number of small enterprises compared to the average in all regions was determined, which is explained by the ease of registering business activities, a simplified taxation system, and less dependence of small enterprises on attracting long-term and significant amounts of financial resources. It is shown that the number of small enterprises in all regions of Ukraine varies between 93-96.5%, and the number of medium-sized enterprises is between 3 and 7%. An analysis of the activity of small and medium-sized business entities in the Ivano-Frankivsk region was conducted, which showed that there was a decrease in the number of employed workers at small and medium-sized business enterprises. Labor costs and volumes of products sold by enterprises of the Ivano-Frankivsk region, which had a steady trend of growth among small and medium-sized enterprises, were also analyzed. On the basis of the conducted analysis, the directions of the economic recovery of the Ivano-Frankivsk region with regard to the activation of small and medium-sized businesses, which will contribute to the improvement of the business climate, the attraction of investment resources and the establishment of competitive economic activity in the region, are substantiated. **Scientific novelty.** A scientific-methodological approach to assessing the state of small and medium-sized business entities is proposed. **The practical significance.** The results of the research consist in the possibility of practical use of the mentioned approach for evaluating the activity of small and medium-sized enterprises of Ukraine and recommendations for their development.

Keywords: small and medium business; entrepreneurship; development; enterprise; investment

REFERENCES

1. Horiunov D., Kravchenko O. (2020) Ohliad maloho i serednoho pidpriemnytstva v Ukraini [Overview of small and medium enterprises in Ukraine 2020]. Ofis rozvytku maloho i serednoho pidpriemnytstva.
2. Krysak A.O., Musiatkovska O.S. (2018) Problemy ta perspektyvy rozvytku maloho biznesu v Ukraini [Problems and prospects of small business development in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 12, pp. 68–73. Available at: http://www.economy.in.ua/pdf/12_2018/16.pdf
3. Miroshnyk R.O., Prokopieva U.O. (2020) Rozvytok maloho i serednoho biznesu v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Development of small and medium business in Ukraine: problems and prospects]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politehnika»*. Serii «Problemy ekonomiky ta upravlinnia», t. 4, no. 1, pp. 63–71. Available at: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21613/maket200296-65-73_0.pdf
4. Sydoruk I.S. (2021) Analiz stanu ta problemy rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Analysis of the state and problems of small business development in Ukraine]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, no. 18, pp. 67–72. Available at: <http://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/441/428>
5. Sytnyk N.S., Kozak S.I. (2018) Rol maloho ta serednoho biznesu na suchasnomu etapi rozvytku ekonomiky Ukrainy [The role of small and medium business at the present stage of development of Ukraine's economy]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, no. 26-1, pp. 83–87. Available at: http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/18.pdf
6. Gholovne upravlinnja statystyky v Ivano-Frankivskij oblasti [Main Department of Statistics in Ivano-Frankivsk Region]. Available at: www.ifstat.gov.ua
7. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Zvit pro robotu upravlinnja ekonomichnogo ta integracijnogo rozvytku m. Ivano-Frankivsjka [Report on the work of the Department of Economic and Integration Development of Ivano-Frankivsk]. Available at: <https://www.mvk.if.ua/uploads/files/49569.pdf>
9. Gholovkova L. S., Jukhnovsjka Ju. O. (2020) Kompleksnyj analiz ta ocinka vplyvu chynnykiv na formuvannja ta rozvytok turystychnoji ghaluzi Ukrajiny [Comprehensive analysis and evaluation of the influence of factors on the formation and development of the tourism industry in Ukraine]. *Business Inform*, no. 2, pp. 179-186. Available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-2_0-pages-179_186.pdf
10. Berezhnyska U, Kromkach N., Popovych L. Sustainable development of SMEs of the Ivano-Frankivsk community on the basis of a green, innovative, creative economy [*Sustainable development of economy, society and entrepreneurship* : materials of International conference, Ivano-Frankivsk, 27-28, April, 2023]. Pp. 676–679. Available at: <https://cutt.ly/HwwGUIGa>.

Стаття надійшла до редакції: 04.05.2023

Received: 2023.05.04